

TANÍTÓK LAPJA

TANÜGYI ÉS GAZDASÁGI UJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 120 L. Félévre 60 L.
 6 Hegyedévre 30 L.
 mmu Egyes szám ára 3 Lel. mmu

Felelős szerkesztő és kiadó:
GYERKES MIHÁLY

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Str. Mihalu Viteaz (Király-u.) 3.
 Megjelenik minden csütörtökön.
 Hirdetések díja soronként 4 leu.

Bucsuzó.

Szokatlan, új lap indításakor: a *bucsuzó*.

A rendkívüli idők és a mi viszonylataink azonban, ez alkalommal erre készítetnek első-sorban.

A nagy temetésnél állva, összes fájó emlékeink lelkünkben fellobbannak, hogy azoknak e bucsuzóban kifejezést adva, az utolsó sóhaj elröppenésével, beletörődjünk: a változhatatlanba.

Az idők viharzásai sok év óta gyötörtek, míg a végső akkord után, emlőiden táplált édes Anyánk, Tőled megváltunk.

Fájdalmas volt elvesztésed, de a rideg élet parancsoló szava előtt, meg kellett hajoljunk.

Nehéz választás elé állítottunk: itt maradjunk-e, a nevelésre, gondozásra szorult testvéreink további istápolása, szellemi élte-tése végett, vagy lesoványított tested további eltartó táplálására aspiráljunk ezután is, hagyva a mieinket veszni, pusztulni.

A felnőtt férfiak eszével gondolkoztunk, s az érzékeny nők siró keserveit, fájó emlék gyanánt lelkünkbe rejtettük és itt maradtunk.

Emlékedet áldani fogjuk! Áldani azzal, hogy akiket itt hagytál: szeretetünkbe, nevelésünkbe fogadjuk; továbbra is a mienknek tartjuk, s megtanítjuk e földhöz, anyanyelvünkhöz, vallásunkhoz, szokásainkhoz való ragaszkodásra; a törvények, intézmények tiszteletben és becsülésben tartására, s arra, hogy minden embert szeretni és benne az emberi értéket és élethivatást felismerni tudják.

Azt a nehéz, nagy feladatot, melyet, mint magyar tanítók vállaltunk: az új államalakulat-

ban tovább folytatjuk a megadott keretek között, a törvényes intézkedések és belátó eszünk kijelölése szerint, megélhetésünk biztos alapokra fektethetése végett, az új ország konszolidációjának munkálásával.

Az ember lelki művelésének, szellemi erőinek, képességeinek kifejlesztésére a *jó nevelés és oktatás*, s nem a világ politikai zaja az eszköz, s ezen ható kincseknek birtokában indulunk alkotó munkára, hogy hálásak legyünk Hozzád, s értékes munkásaivá váljunk jelenlegi államunknak.

Emelkedett lélekkel kell becsülni mindenhol az embert, s azt jóra nevelni, igaz és őszinte jellemmé fejleszteni: ez a mi legszen-tebb feladatunk, melynek betöltésére itt az ősi földön, megszakítás nélkül akarunk munkálkodni. Ebben a törekvésben nem akadályozhat meg senki, de hittal eltelve bizunk, hogy állam, egyház és társadalom egyaránt támogatni, segíteni fog.

S mikor ezt végrehajtjuk, nagy emlékednek a legértékesebb kincssel adózunk; új helyzetünket pedig a köteles tisztelettel fogadjuk.

Nézzed alkotó tevékenységünket, mely nekünk, itt maradtott mindnyájunknak jövő életet az emberek szeretetében és a munka értékének magasra való kiművelésében fog adni. Bucsuzunk!

Gyerkos Mihály.

A mi programmunk.

Midőn, a Magyarország testéből Romához csatolt területeken élő magyar tanítók és a népoktatásügy iránt érdeklődők számára, kulturánk védelme és építése érdekében megindítjuk ezen egyetlen magyar tanügyi ujságot: őszinte szívvvel üdvözöljük az összes ér-

dekelteket és érdeklődőket s kérünk mindenkit, hallgassák meg elvi kijelentéseinket, programunkat, s azt ne csak felszínesen, de jövőbenézőleg, mélyen szántó, érdemi megfontolással megítélve, tegyék magukévá, vagy szóljanak ellent.

A nyílt, őszinte és komoly megbirálással dolgozó elvi ellenfél, ép oly elsőrendű munkása a közélet helyes kialakításának, mint aki elvei jóságában bizva, meggyőződéses hittel dolgozik azok életrehívásáért. Ezért akarjuk tisztelni, becsülésben tartani elvi társaink kialakuló tábora mellett, a keletkezhető elvi ellenfeleinket is.

A közélet értékes munkásai, nem a személyi hiúságokat növelő felszínes elismeréseket, kézzszorításokat várják: de az elvek egészséges, helyes kialakításában való szellemi segítséget és a zászlóra irt program megvalósításában, a küzdőtéren történő helytállást és kitartó munkálkodást.

Nincsen olyan kis érték, ami számba vehető ne lenne, éppen azért senki el ne zárkózzék a közösségben lemondással, vagy nemtörődomséggel, de hordjon mindenki az építéshez: szellemi és anyagi értéket, mert a *Tanítók Lapja* nemcsak cimbelileg, de a ténylegesség minden vonatkozásában a tanítóké kell legyen, hogy magunknak a jelenben és jövőben egyaránt kincseket szerezhessünk,

Volt lájbi, nincs lájbi...

Irta: Pálffy Ákos.

Mióta a Marci lájbija ellopódott, azóta sok viz lefolyt Gagy felé. Annak ott az utja. A lájbi is szinte megfelejtődött. Mest'uram ébersége azonban mindig a régi, mert most is, mint a kamarában keresgél, meglát egy tál tyukhust — úgy könnyűszerűleg — a szuszék tetején. Hm! ezt a macska megcsufolhatja, jó lesz eltenni az orra elől — gondolja. Azzal a szuszék fedelét föl, a hust be s aztán — mint aki dolgát jól végezte — se szó, se hang, kisurran, dolga után lát Csak akkor került elé, mikor Mártonbá' delet harangozott. Néz ide, néz tova, az ebédnek se hire, se hamva. Az asszony neki tűzülve sűrög-forog s minden fordulatra jót rug a macskára. Hm! ennek a fele se tréfa — gondolja mest'uram. Meg is kérdezi az asszonytól:

- Azt a macskát miért rugdosod?
- Hogyne rugdosnám, mikor a drága tyukhust mindegy falásig megette.
- Hogy ette volna?
- Hogyne ette volna, mikor nincs.
- Nézd, a hasa félre áll, úgy lakott.
- Attól, tudom, nem.
- Majd nem erőltet a tréfa, ha hus helyett cudar levet kapsz ebédre.
- A' lehet, de a hus meg van, S ha nem hi-

sajtónk által megnyerhető előnyöket kiaknáz-hassuk.

Amikor irunk, dolgozunk, beszélünk, mindig szemünk előtt lebegjen: adott nehéz politikai helyzetünk; társadalmi életünk érzékeny, még ki nem alakult és meg nem erősödött s így folyton vibráló volta; s azon ténybeliség, hogy az írásnak akkor van igazi értéke, ha az magán hordja minden szavában az irodalmi mázt: nem sért, de okadatol; nem agyonüt, de meggyőz; nem ellenséget szerez, de az érvek előtt tisztelettel meghajló és együtt dolgozni akaró munkatársakat s az sem baj, ha esetleg elvi ellenfeleket hoz a *Tanítók Lapja* munkástáborába tanügyünk tovább építéséhez.

Amidőn ezeket előrebocsátásképen ide iktatjuk: egymás megértése, megbecsülése, a közjó helyes kialakítása és a közösség mentől nagyobb körben való összehozása lebegnek lelki szemeink előtt, arra gondolva: nem azért születünk, hogy egymás életét megkeserítsük, hanem minden embertársunknak hasznára, előmenetelére legyünk, s ebben nyilvánuljon meg minden munkálkodásunk, összes cselekvésünk.

A fájdalmak, szenvedések amugy is maguktól jönnek, ezeknek tőlünk telhetőleg álljunk utjába, megelőzésük végett szövetségbe.

Ne távozzék senki közülünk e földről,

szed, mindjárt megmutatom. Adj ide kilenc fuszulyka-szemet s nézzed! Kirakom: egy, kettő, három; — egy, kettő, három; — egy, kettő, három; összesen kilenc. S láss csodát: egyszer, kétszer, háromszor, négyszer, ötször, hatszor — s ha keresztbe veszem — nyolcszor is három — s mégis csak kilenc. Azt mutatja, hogy a hus a kamarában, a szuszékben van.

Mesterné asszonyom hamar átlátott a szítán, ki is hozta a hust nagy nevetés között. Még az ott ácsorgó szolga: Marci is nagyot kacagott rajta. Nem is átalotta megjegyezni: »Ezt könnyű volt megvetni, de vetné meg az én lájbimat!«

A Marci lájbijának története ott kezdődik, ahol az ő második, keserves nótája végződik... Álmos Marci a vasárnap esti táncon addig hajtogatta:

»Bár csak ez az éjszaka
Három napig tartana« —

mig a hétfő reggeli hajnalcsillag világánál andalgett haza gazdájához, flrtosaljai mest'uramhoz. Alig tette lábát a csürbe, fejét a szénára, aludt, mint a bunda. De egy órát sem szundikálhata, már hallzott mest'uram szava: »Marci! kelj föl, fogjad a kapát, lódulj Zsákod-kutjához pityókát kapálni!« — Mi türés-tagadás, jobb volna aludni, de a parancs — parancs, a cseléd — cseléd: menni kellett. Azért a kapun kívül a reggeli nóta nem maradhatott el:

»Én az éjjel nem aludtam egy órát,
Hallgattam győngé rózsám panaszát.«

fájdalmaival megrakottan, munkakedvét feladva, mert a megcsonkított országnak semmi szüksége sincs további eltartandókra; hát bármily leküzdhetetlen ragaszkodással áll is gondolataiba merülten, mégis maradjon itthon, mert akire szükség már nincs, azt csak menekültnek tekintik és a kegyelem keserű kenyerét kell egye; itt pedig maga után ürt, nagyon sokszor betölthetetlen mélységet hagy.

Itt van a nép, amelyik nem viheti földjét menekülésbe, itt hagyni pedig, hogy oldott kéve gyanánt minden értéke elkallódjék, faji, nemzeti, vallási javai veszendőbe menjenek: végzetes szerencsétlenséget jelentene.

E földet értékke avatni, azt megszerettetni, hozzá ragaszkodóvá lenni: lelki momentumok; a földet a nép eltartójává tenni mindnyájunknak biztos kenyeret és táplálékot hozóvá művelni: értékes kulturmunka kifolyása; ezt a szép, eredményeiben gazdag munkát, a tudásokban bővelkedő, érzelmekben magasan szárnyaló tanítói kar hivatott teljesíteni; mely nagy értékű munkásság elősegítésére, vezetésére mindig kiterjedő figyelmekkel lesz: a *Tanítók Lapja*.

Tudás, művelődés kell a népnek, mindnyájunknak. E nélkül megtermett testtel, de üres lélekkel kódorog az ember az élet utjain és szakadatlanul beleütközik a sikertelenségek kerékvettetőibe és csak a szerencsétől vár

mindent, az pedig vak, s nagyon ritkán ütközik az emberekbe. Nem ezt várni, hanem minden született emberi lényt a munkára alkalmassá nevelni, az emberek közösségébe: a társadalmi helyzetbe beleilleszkedővé tenni, öntudatos gondolkodóvá képezni, vagyis ezek összességében az emberi képességeket minden irányban kifejleszteni s így az étellel bátran szembenéző okos lényvé alakítani: a kultúra fenséges feladata. Ezen kulturmunkának alapvető tényezői: a tanítók, kiknek munkája sikeresebbé, eredményesebbé tétele végett született: a *Tanítók Lapja*.

De a ha a munkamezőn a tanítók számára apothozis-szerű fennséggel körvonalazzuk: az ők teljesítményeinek lehetőségeit is adnunk kell. Iskolákat, szervezeteket, közérdeklődést, a kultúráért rajongó közszellemet kell teremtünk, amelynek körzetében életetadó gyönyörűséggel, égő lelkének minden vágyával és a szellemi eredmények kivánt célhoz jutásával, dolgozhassék a tanító. Ezek a mi iskoláztatási főbb program szempontjaink.

Az általánosságok azonban csak szépen hangzó szólások, ha nincsenek keretek, a realizáláshoz felállított vezérlő elvek s ezeknek az életbe való átültetéséhez kiviteli részletek.

Aminthogy az emberek akkor élnek egymás között legnyugalmasabb, legbarátságos-

No 'iszén — ez inkább kialussza a földből, mint megkapálja a pityókat, — vélekedik mest'uram. Jó lesz utána nézni — gondolja, — különben ellozja ezt a drága napot.

Dél táján, iskola után el is indult mest'uram, megnézendő, vajjon Marci kapálja-e, vagy alussza a pityókat.

Az egyedül égfelé álló kapanyél messziről mutatta, hogy a nyelén való hiányzik. Vajjon hol lehet? Az is hamar megtudódott, mert mest'uram a hangos horkolásból rögvést megszöntötte, hogy Marci a határjelző bokor árnyékában pótolja azt az éjszakát, melyből két hét s hat nap sem elegendő, hogy igazába kimulassa magát s aludjék is. Hanyat fekve, kezét mellén összefonva, kalapja karimáját szemére huzva, aludt, nyitott szája végén egy odaragadt szivarvéggel. Az árnyék pótlására a bokorra terítette fekete, vasárnapi, kizsinórozott lájbját a csipkés kicsi »ruvá«-val s a képes fedelű dohányos tárcával együtt. Így kapált mest'uram Álmos szolgája hétfőn délelőtt...

— Vajjon fölkeltem-e, vajjon ne-e? — évelődött egy darabig mest'uram. — Én biz' egyet se, hadd huzza tovább. De legalább bebizonyítom, hogy itt jártam s aluva kaptam.

Azzal a vasárnapi lájbit cakkon-pakkostól a bokorról leemelintette, a hóna alá csombolyította, szemével hunyorgatva, fejével bólintgatva, tovább állott...

Otthon a lájbit — láb alól — bétette a belső ház fogasának legalsó fogára, a többi ruha alá.

Estefelé Marci szomoru ábrázattal vánszorgott gazdája udvarára — lájbi nélkül.

— No Marci! — kezdi mest'uram, — mennyit kapáltál?

— Kicsit — folytatja Marci, — a föld erős, köves; a pityókakapálás sem gyermekjáték; második kapáláskor az inát meg kell huzogatni, — hát jól meghuztam.

— Te Marci! úgy látom, szomoru vagy, mi bajod? Tán' szilk volt az elemőzsia?

— Elég volt, maradt is, — egyéb a baj.

— Hát mi no? Ki vele!

— Elég baj van... »volt lájbi, nincs lájbi«.

— Hogy-hogy?

— Abbiza' úgy, hogy délkor egy kicsit falatoztam, egyet szivaroztam, a lájbit a tárcával együtt a bokorra akasztottam s a lájbit... hej! csak el ne szalasztám vala a gazembert...

— Miféle gazembert?

— Azt, aki a lájbitot ellozta.

— Ki s hogy lopta el?

— Azt biza' egy agyagasi ember... Bizonyosan ott settenkedett valahol a bokor megett. S amint étel után ledőltem, elszöndörödtem; a szemem alig kop-

sabb és végeredményében legboldogabb életet, ha a köztük levő harmoniát nem zavarják sem az anyagi, sem a politika, vallási avagy nemzetiségi érdekelletét: azt mondhatjuk, hogy a kultúra is akkor van a legbiztosabban haladó boldog útján, ha nem zavarja annak életét semmiféle emberi érdekkülönlegesség, de minden ható eszköz azon van, hogy a kultúra önmaga jelölje meg előretörő pályáját, célját, haladásának mértékét, határvonalait, eszközeit, vagyis fenntartásának, virágzásának összes tényezőit.

Számunkra: népkisebbségekre, ezt a békeszerződés épen ezenképpen jelöli meg: egyházi és iskolai téren helyi autonomiáknak biztosításával. Az egyházak autonómiaja eddig is meg volt s most, az és kötőszó közbül tevésével, megteremtődött jogilag: az *iskolai autonomia is*. Sok veszteségünk mellett egy fenséges eredményt juttatott kulturánk számára: az *iskolai önkormányzatot*. Ha ezt országgyűlésünk a békeszerződés intenciója alapján kiépíti, s ha ezen építőmunkában magyar vezérlő férfaink, társadalmunk s az egész tanügyi érdekeltség minden jogi és pénzügyi tudásával segítségére siet: az adott helyzetben is boldog idők következnek a kulturára, kulturánk munkásaira: az *egységes autonom iskola* révén.

Ennek voltunk hívei és dolgozó munkásai a kezdet-kezdetétől, mikor még erről korai

volt említést is tenni, s ennek vagyunk programszerű képviselői: a *Tanítók Lapja*-val most és jövőben is.

Lehet, hogy ez a célkitűzés csak vágyakozás lesz beláthatatlan időig, de az is lehetséges, hogy rövid esztendő alatt birtokába jutunk. Mindenesetre, ha nem kíván minden iskolafenntartói lehetőség a maga számára más és más iskolatípust, csak a nép kisebbségi *nemzeti iskolát*, megnyerhetjük a közelebbi megszületését; ellenkezések, elvi ellentétek felülkerekedése esetén, a valósulási eltorlódások kerülnek elibünk eredményképpen. Mi tanítók — akik itt a Székelyföldön tömörebben élünk együtt — összes vágyakozásainkkal ennek mielőbbi életrekelését óhajtjuk. Nemcsak azért, mert kulturánk önmagát és legilletékesebb tényezői által nevelheti, de mindenre kiterjedő figyelemmel és megelégedést keltő ellátással jobb jövőt is biztosíthat; épen azért tűnjenek el a mai iskolatípusok közötti ellenségeskedések, s ebből fakadólag a kultúrának visszafejlődési következményei: a végletekig vitt iskolapolitikai szembenállások és ennek nyomása alatt, a tanítói kar naponkénti sorvasztó megörlődése.

Amíg azonban ez a tényleges jogi alap számunkra valóra válhatik, addig azt a munkaköri helyzetet kell becsülésben megtartsuk és annak minden előírását pontosan véghez vi-

pant bé, oda oroszodott, a lábbit lekapta a bokorról — s aló, vesd el magad, neki a kicsi cihernek... Szerencsére észrevettem; én is utána... de mikor a ciherhez értünk, eltűnt, mint a villanás. Eleget kerestem, hiába... Csak került volna a kezem közé, meg egyebugyáltam volna, hogy — tudom — nem kellett volna neki fekete lábbit, se hetes dohányszivar.

Mióta Marcival megesett a furcsa komédia, azóta sokat feküdt a hátán a firtosi fehér hó... Marci is már rongyosnak képzelte fekete lábbit az agyagasi ember hátán s talán el is felejtette volna, ha a fuszujkaszem a tyukhust ki nem veti. De most, amikor látja, hogy gazdája az asszonyt szépen kifigurázta, ő is oda szól: »Ezt könnyű volt megvetni, de vetné meg az én lábbitmat!«

Mest'uram szaván fogja:

— Én meg azt is, de ingyen nem; a kártyavetőnek fizetés jár, mit fizetsz, ha kivetem?

— Hm! Kicsit hiszek a kártyában, a fuszujkaszemben annyit se, de ha megveti, fele bérem legyen utána, nem bánom...

— Áll a fogadás! Jösz' ide! Neked is kirakom: egy, kettő, három; egy, kettő, három; egy, kettő, három; a kilenc fuszujkaszem azt mondja, hogy lábbit a belső házban, a fogason van...

— Már nekem mondhat akármit, nem hiszek neki... Mintha most is hallanám az akasztófára való,

hogy aprított a ciher felé... Hej! ha elérem, megemeleti a hetes dohányt...

— Ne fenekedj, Marci! A fuszujkaszem mutatja, én mondom, hogy ott van. S ha mondom, lódulj, nézd meg!

Marci unottan cammogott a bizonyosnak vált bizonytalanba s felületesen nézett végig a fogason, gondolva, hogy mest'uram úzi a bolondját. Pár perc múlva jelentette:

— Nincs biz' az ott, tán' ide hozta volna, huncutabb a mája, akasszák föl nevenapján.

— Nem nézted jól meg Marci. Ez a fuszujkaszem most is arra áll, hogy lábbit a fogas legalsó fogán, a többi ruhák alatt van, nézd meg csak jól.

Marci megint bement s hát — csodák csodája — jó megnyult képpel, leeresztett orral és... és a fekete lábbitval... Még a dohánytárca s a kicsi »ruva« is azon mód benne van.

— No Marci! ott volt-e?

— Ott... felelte — kilincskerésés közben — alig hallható, siránkozó hangon...

gyük, amelyik ma adva van. Ideálokat még csak célnak lehet tekinteni, mint jövőben elérhető reményeket, a ma élés azonban a kezeinkben lévő ténylegességeket kívánja. És ezen kívánság annyira parancsoló szükség, hogy annak érdekében feltétlenül latba kell vessük munkaerőnket.

Meglevő állami, régebbi felekezeti és más jellegű iskoláink fenntartását értem. Ezeknek fennmaradásához jogosultságot biztosítani, az alkotó munkához szükséges erőket rendelkezésre bocsátani: a kultúra és kulturmunkások mai érdekében való elsőrendű kellék; de csak ezeket tartjuk meg s minden mást, ami az ellenkezések kiváltására, egymás letörésére irányuló tendenciát hord magában és a szükséges elsőrendű dolgoknak nincsen, s nem is tud birtokába jutni, azokat végleg vegyék le napirendről birtokosaik. Mi ezek fenntartásának hívei nem vagyunk.

A kulturproblémák mellett az iskola belélete: a didaktika és paedagogia szintén nagy értékkel számbavehető munkaköre kell legyen egy ujságnak. A felejtés az emberek hű kísérlője. S amiképpen testünket a természetes anyagoknak szakadatlan pótlásával tartjuk fenn: azonképpen lelkünk tudás-tárházát is foglalkozásunkhoz, általános művelődésünkhöz kívántató újabb szellemi kincsekkel kell gazdagítsuk, az elröppent tudásokat másokkal pótoljuk. Ezen nagy értékeknek összehozására is igyekszik sokat tenni, az egész csatolt területokről bevonandó munkatársaink révén: a *Tanítók Lapja*,

A tanító a társadalmi életben a megtestesült agitáció. Nélküle alig kelhet valami alkotás szárnyra és munkája nélkül a legtöbb szociális intézmény nem számíthat hosszas életű fennmaradásra. Ezen alkotó munkában helyes irányt jelölni, a kivitel módozatait ismertetni, tanítóságunkat a társadalmi tevékenységre buzdítani, mindenkor jelentékeny feladatának fogja tartani: a *Tanítók Lapja*.

De ki vehetné önös érdekképpen szemünkre, ha a köz javára feláldozott összes szellemi és fizikai erőnk, munkásságunk ellenében megkivánjuk állásainktól: magunk és családunknak eltartását. Nem fényes javadalmazásra aspirálunk, de a létminimumot minden tanítói állásban működő tanító részére elvárjuk. Ép úgy akarjuk a fenntartó fizetés megfelelő mértékét és idejében való pontos kiszolgáltatását, amiképpen tőlünk is az érvényben levő törvények és szabályok megkivánják a pontos és eredményes tanítói munkát. Nem is szólunk a közéleti ezer águ-bogu működésről, azokért rekompenzációra nem számítva, mert ezek legnagyobb része a nép ragaszkodásával, elismerésével honoráltatik,

ami mindenesetre nagy érték, de a mára nem hoz semmit az asztalra, hanem ez is jövő befektetés, mint amilyen oly sok van a munkás tanítónak. Létfenntartásának biztosítására szervezkedő tanítói kart, ebbeli munkájának célhoz jutása végett, teljes akarattal támogatja, ügyét állandóan felszinen tartja: a *Tanítók Lapja*.

A tanítói kar minden egyede egy és ugyanazon munkamezőn dolgozik; vágyakozását egy eszmekör tölti be: a tökéletlen apró emberiséget a kisebb és az élethez nélkülözhetetlenül szükséges ismeretek és társadalmi beilleszkedési készségek tudásába belevezetni, léleekben értékes emberré nevelni. Habár külön iskolafenntartó mondja is magáénak, a más és más jellegű iskolánál működő tanítókat egymástól semmi érdek el nem választja, de mindenben és minden körülmények között egy gondolattal, egy érzéssel kell egymás iránt eltelve legyenek.

Ezen együttélés és érzés eszmeköréből fejlődjék ki az a tettekézség, hogy az állami tanító osszon meg a felekezetiivel minden birtokában levő activitást, s viszont a felekezeti tanító is vegyen részt kartársa esetleges szenvedéseiben s törődjék vele s legyen a hátrányok minden szálának kibogozásánál segítségére.

Együtt kell kialakítsák közös javukra a népiskolák és tanítók sorsának helyes intézését, hogy felőlük ne mindig náluk nélkül döntsenek, de tényezői is legyenek önmaguk helyzetének. Az összetartozandóság érzetének ápolásában, fejlesztésében mindig első munkás kíván lenni: a *Tanítók Lapja*.

A tanügyi adminisztrációban utmutatással, a kiadott felsőbb hatósági rendelkezések ismertetésével, tájékoztató tanügyi hírek közlésével mindig sietni fog a köz javára szolgálatot tenni: a *Tanítók Lapja*.

Aki ezen elősorolt program-munkát végig olvasta, meggyőződhetik, hogy nem felszínes értékű, papírfogyasztó munkát, de hertenként, ügyünket szolgáló, arra való tanügyi ujságot akarunk a tanítói kar és más előfizetőink kezéhez juttatni. Nemcsak elveink, ideáljaink valósulásáért fogunk tollat, de a gyakorlati élet dolgainak építéseért, foglalkozási körünk tökéletesbitéseért is buzgolkodunk; támadásokkal szemben pedig az önvédelem felvételével helytállunk s így kijelölt programunk, építőmunkánk érdekében minden erőnket, szellemi és lelki képességeinket tettekre szólítjuk.

Együtt haladjunk és mindnyájan dolgozzunk, hogy eredményeket számolhassunk!

Gyorkos Mihály, fel. szerkesztő.

Tanító a gazdaságban.

Szerkesztő barátom arra kért fel, írjak programcikket: a „*Tanítók Lapja*” számára, a tanítóság gazdasági feladatairól. Készséggel teszek eleget a felkérésnek és röviden vázolni fogom azon nagy horderejű kérdéseket, amelyek a tanítóság előtt célkitűzésként kell lebölgjenek.

Mielőtt azonban mélyebben belenyulnánk a kérdések taglalásába, legyünk tisztában azzal a kérdéssel, hogy a tanítónak van-e helye a gazdálkodásnál, mert hiszen a háboru előtt és a háborus évek alatt is, gyakran hallottunk hivatalos helyről olyan véleményeket, hogy az a tanító, aki a gazdálkodásnak él, nem nevezhető hivatásos tanítónak és mi türes-tagadás, a gazdálkodás gyakran tette indexre a tanítót a minősítési táblázatok kiállításánál. Így volt. Jól tudom, hisz én is, hála Isten, majdnem negyedszázadig ettem a tanítói kenyeret s izig-vérig tanító voltam; az volt az én apám úkapja is, tehát elég jogcímem van hozzá, hogy e tárgyban véleményt mondhassak és adhassak.

A tanító az iskolának is, a népnek is a lelke. Amilyen ő, olyan az iskola és olyan a nép. A jó, szociális érzésű és hivatása magasztalán álló néptanító, mint a mágnes áll az ő népe között. Egy-két olyan aktivitása, amelyből a néphez való ragaszkodása és szeretete tűnik ki — odakapcsolja őt a nép érzelmi világához és él népe között, mint a mécses, hová eljárnak a falvak aprói, nagyjai, hogy merítsenek belőle nemcsak tudást, hanem magasabbrendűségeket az élet terheinek viselésében. Tehát irányító, tanácsadó, a szó szoros értelmében vezér, kinek nemcsak teendője, de népével szemben felelőssége is van.

S ha ez így van, már pedig tudjuk, hogy tanítóságunk 75%-ánál így van, akkor bátran állíthatjuk, hogy a falu tanítójának abban a nagy elhivatásokban és predesztinációkban, melyre a sors az erdélyi magyar népet állította — igen fontos szerep jutott osztályrészül s annak a tanítónak ma ott a helye, hol a népet legjobban égeti a helyzet s ahol rajta nemcsak tudások nyújtásában segíteni szükséges, de lelkiületét bizakodó reménységekkel is meg kell telíteni.

A nép soha nem ismert más kérdést, mint csak a gazdaságit. Kulturával, iskolával s más dolgokkal csak akkor törődött intenzívebben, ha gazdaságilag erősnek érezte magát s biztosnak vélte a talajt lába alatt. A háboru utáni nagy mozdulatok — elsősorban az államiség átváltozása s ennek kapcsán új rendszerekhez való simulás nem mentek simán és megrázkódtatások nélkül és ezen csodálkozni nem is lehet, de nem is szabad. Az új helyzet új változásokat hozott magával, hol bizony az erdélyi nép konzervativizmusa csődöt mondott s még a legutolsó emberkének is elő kellett vennie a jobbik esztét, hogy ebben a nagy világkaoszban megélhetésének feltételeit megtalálhassa. Mert hiszen jól tudjuk, hogy a rendszerek változása elsősorban a gazdasági világot, tehát az ő világát érin-

tették s így őt állították majdnem lehetetlen követelmények elé.

A gazdasági világ megrendülése nálunk elsősorban abból származott, hogy a viszonyosság törvényét a Regát és az erdélyi gazdasági helyzetre nézve nem találtuk meg azonnal. Az új államiség előtt is agrárnépek voltunk, ma kétszerte azok vagyunk, tehát agrárizmus szempontjából megerősödünk, de ezen megerősödés nem talált agrártudásban erős népet. Itt van a baj. Nem elég tehát, hogy arról gondolkozzunk, hogy a Regát és Erdély gazdasági viszonylatában a kiegyenlítődést miképpen kovácsoljuk meg, hanem arról is gondolkozzunk, hogy a regáti termelés mellett — a jövő feladataira miképpen készítsük népünket elő.

A regáti talaj és égalji kedvező viszonyokat az erdélyi silány természeti feltételek mellett a gazdasági tudás lesz hivatva equalizálni. Ebben a nagy stílu munkában a néptanítókra vár a legfontosabb szerep, mikor nemcsak fizikai tevékenységgel, de a példa erejével is küzdeniök kell a nép gazdasági haladásáért. Első teendő tehát az, hogy a tanító valóban átítatódjon, hogy egy erős agrárállamban él s működik, hol a mezőgazdasági, kereskedelmi és ipari termelés játsza a főszerepet. Ezt az átítatódást csak akkor kapja meg a tanító, ha ő maga is a barázdába áll és termel. Át kell érezni, hogy ez nemcsak hivatás, de kötelesség is önmaga és népe érdekében. Az agrártörvény külön fejezetben intézkedik erre nézve, midőn nemcsak lehetőségét adja, de módot is nyújt arra, hogy az agrárállam tanítója — legyen gazda és termelő. Minden falu tanítójának egy kis mintagazdának kell lennie, hová eljárjon a nép tanulni, tanácsokat szerezni, újszerűségeket látni, hiszen a mezőgazdasági termelésben is meg van a fokozatos fejlődés, amit ismertetni, kézzelfoghatóvá tenni, hasznosságát bebizonyítani a néptanítónak lesz kötelessége.

Az okos gazdálkodás soha egyetlen tanítónak sem volt kárára még a háboru előtt se... és a háboru alatt? Megváltója volt a szegényes tanítói háznak. Jövőre nézve súlyosan az lesz, mert hiába a nemes versenyt e tekintetben állani és állatni kell. De nemcsak a tanítónak kell gazdának lennie, hanem magának az iskolának is. A népiskolai tantervet át kell lengje a gazdasági szellem, az a szellem, mely átfogja az egész államiség irányát. Hisz az iskola nem dolgozhatik ellene az állam irányzatának. Az iskola konyhakertészeteit, gyümölcsfaiskoláit vissza és helyre kell állítani és a gazdai nevelést fel kell venni már a hat éves kortól, minden kis gyerekerőt érvényesítve ott, ahol lehet. Jól tudják a néptanítók, hogy a konyhakerti és gyümölcs-termelési tekintetekben milyen szomorú körülmények között vagyunk. Bátran állíthatjuk, hogy az egész termelés megállott, mert nincs ahonnan utánpótoljuk a kiöregült gyümölcsfákat. Ma még nem észlelhető ennek káros hatása, de egy évtized múlva már hasábokban cikkezni fognak Erdélyben róla, mert apadni fognak a kertek alanyai és az üres foltok ugyancsak fognak mutatkozni.

Mig a szorosan vett mezőgazdai termelésben a tanítónak részleges munkája van — addig a gyümölcs-

termelés, konyhakertészet, baromfitenyésztés, méhészet, gyógynövények, ipari és kereskedelmi más növények rendszeres termelése, szóval a kisebb gazdasági ágak, melyek a kíségetés jellegén már tutulvannak s itt-ott egyik másika az arravaló emberek kezében önálló gazdasági ággá fejlődtek, mert hiszen ma már beszélhetünk úgy is, hogy van önálló méhész, önálló baromfitenyésztő, kertész stb. ezek önállósítását célzó munkálatok az ő vállait fogják nyomni, nemcsak az iskolai tanterv feldolgozásában, hanem a privát kivitelben is. Minél jobban kivannak fejlődve ezen kisebb gazdasági ágak — annál erősebb a mezőgazdasági általános élet és minél erősebb ez, annál nyugodtabb az államok és országok társadalmi rendje.

Az iskolának olyannak kell lennie, amilyen az állam irányzata, amelyikben az iskola működik. És a tanító? Százszorta olyanabbnak kell lennie, mert régi igazság, hogy a tanító maga az iskola; ő a kitűzött célok elérésére szolgáló transmissió, aki megtölti a falu életét értékkel és nemes vonásokkal.

Amíg a termelési rendben a tanítónak elől kell járnia, addig nem szabad feledni, hogy a gazdaság-kereskedelemben is nagy szerepe lesz a tanítósnak a különböző szövetkezetek vezetése és irányítása körül. Nem tudok elképzelni falut-hitel és fogyasztási szövetkezetek, tej és termelőszövetkezetek nélkül. A XX-ik század e szociális iskoláinak ott kell működnie a népiskolák oldalán, mint a termelés elősegítő eszközei — és ott kell legyenek a tanítók kezében nemcsak mint gazdasági szervezetek, hanem mint nevelői eszközök is. A nagy világversenyben nem tudunk ellenni ezek nélkül és nem tudunk felkészülni a versenyekre, hol ha elbukunk, elbukott vele együtt minden. Sohasem szabad feledni a tanítósnak, hogy az egész élet egy nagy vértelen háboru, a különböző érdekszférák rettenetes szennyes küzdelme, hol a megállási képesség kulcsa az egészséges és nagy termelésnek, valamint gazdasági kereskedelemnek tisztaságában van elrejtve, minek hőmérője az államok és országok valutáris diferenciálása. Ha a polgárok egyedei a termelésre lesznek ránevelve s a tanítósnak e tekintetben a vezérszerepet maga teljes erejével viszi s énjét átadja a nép boldogítás magasztos, de reálizálható gondolatának — akkor nyert a nép — és megállja a nép a rettenetes verseny küzdelmeit, de a holnapokra nem gondol — elbukott népével örökre — és lesz koldus.

Az élet halad. A fejlődés törvényei csak úgy zaklatják előre kerekeit, mert hiszen természeti törvény, hogy nincs megállás, de nem is lehet megállás soha. A mezőgazdaság és szociális vonatkozásaiban ugyan csak lohol az élet. Ma már nem jó az, ami a tegnapi még jó volt. A tanítósnak eleven szemmel kell figyelnie a nagy változásokra és folyton képeznie magát. Gazdasági sajtóra van szükség, ami az új ismereteket röpitse az utolsó bogárhátú faluba is, de állandó jellegű tanfolyamok beállítására is van szükség, mert a tudnivalóknak gyakorlati bemutatása az, ami a fogékonyságot elevenné teszi és gyakorlatiasítja.

Minden nyárnak meg kelle lennie a tanítók gazdasági tanfolyamának, hol az újabb ismereteket gyakorlati uton mutassák be, hogy ezzel fokoztassék a tanítói tudás és munkakészség.

Száz meg száz vonatkozás fűződik azon nagy gongolathoz, hogy a tanító mikép érvényesítse erejét és munkakészségét a gazdasági viszonylatokban. Ezeket a vonatkozásokat kellene mind elősorolni, de erre sem tér, sem idő nincs. Megjönnek ezek a kérdések, csak foglalkozzék a tanítósnak a gazdasági pedagógia kérdéseivel úgy és olyan mértékben, amint ezt a népmai helyzete megkívánja és azt a jövője is diktálja. Gyakran az egyszerű emberekkel való elbeszélgetés mutatja meg a tanítónak, hogy hol kezdje és mit is tegyen. A néppel való érintkezéstől függ különben minden. El tehát abba a muskátlis ablaku házba és felvenni a beszélgetést a földszagu emberekkel, tanítósátok őket és tanulókat ti is Erdély tanítói azzal az ügyeszetettel, azzal a szent lelkesedéssel, aminőt csak a tanítói lélek ismerhet és tehet meg... és apostolkodásokkal kiáltatok bele ebbe a mocskosan önző világba, hogy nincs és nem lehet a népeknek szabadulása addig, míg a tudást bele nem visszük a termelésbe és a termelést fel nem emeljük oda, ahol annak erői az élet nyügét, azt a tenger sok nyomorúságot, ami az emberek lelkét átfogja — fel nem oldatjuk. Ez a ti gazdaságotok, ez a ti hivatásotok — ezzel élnetek és halnotok kell.

Gál Imre,

az udvarhelymegyei Földmives Szövetség elnöke.

Miért történt . . . ?

A trianoni békeszerződés ratifikálásával törvényhozásilag elismertetett, hogy Erdély, Bánát, Körös-vidék és Máramaros egy része, Magyarország testéből leszakítva, Romániához csatoltatott.

Dacára ezen ténybeliségnek, a tanítóik számára mégis olyan helyzetek teremtődtek, amelyek következtében az alábbi sorozatos kérdéseket állítjuk a közvélemény elé.

1. *Miért történt*, hogy a megszállás után átvett állami iskoláink volt tanítói által, az említett ország-részek sorsának eldőltségéig, nem névleg, de tényleg szervezett és az egyházak autonóm jogköre alá utalt szükség és ideiglenes felekezeti iskolákat, az érdekelve levő egyházi főhatóságok nem szüntették be, holott ezen tanítóik csak úgy ment bele az iskola pótló ideiglenes intézmények szervezésébe és a magyar gyermekeknek itten, rekompenzáció nélküli oktatásába, hogyha ezeket, a helyzetünk tisztán látása után feloszlatják és a tanítóik az egyházi hatóságok akadékoskodása nélkül visszamehet állami iskoláihoz s ott folytathatja tanítói működését. Mert ne ringassa magát senki azon feltevésben, hogy az állásából — a viszonyok folytán — önként távozott tanítóik akarása nélkül, egyetlen provizorikus felekezeti iskola is felállítható lett volna. De mert ezt akarta a tanítóik, az egyházi hatóságok-

nek könnyű volt az egész vonalon, ebbeli szervező munkájuk.

Érzett köteleességét ezen tanítóikar megtette s minden előrelátása és óvatos álláspontja dacára, a kebelén dédelgetett és testén nevelt felekezeti iskolát ellenségévé tették.

Szük látókörre valló és helyzet nem ismeréséből származó azon vélemény, hogy a volt magyar állami tanítóikar, az állami iskolák átvétele után az egyház oltalma és autonómiája alatt keresett és talált menedéket. A tanítóikar nem menedéket keresett a maga személyére nézve, hanem a magyar népoktatás lehetőségét igyekezett oltalmában menteni, önmagának és összes existenciális helyzetének feláldozása árán is. S most az önző célokért küzdő elemek összehányják-ve-tik a cselekményt a cselekvővel s ami előny kihámozható, azt a cselekményre, más vágányra vezetett kigondolással pedig, az előállítható hátrányokat, a cselekvőre igyekeznek hátrítani.

2. *Miért történt*, hogyha már — a bekövetkezett szerencsétlenség után — egyházainknak könnyű szerrel ölébe hullottak magyar iskoláink (melyért némely helyen hálát adtak az Istennek) a nagy pénzbőség és anyagi jólét ideje alatt, a tanítóikar javaslattétele és interveniálása dacára, ha csakugyan szándékukban volt minden iskolát megtartani: egyetlen lépést nem tettek ezen iskolák jövő megalapozása és a tanítóikar végérvényű elhelyezkedése érdekében, hanem teljesen labilisan, magára hagytak mindent. Elv nélkül állva, engedték vergődni bizonytalanságban, a vezetésük alatt álló egész népoktatást és annak munkás hadseregét, tanítóikarát; s nem engedtek magokhoz férközni az illetékes és érdekelték részéről egyetlen helytálló elvi javaslatot, hanem intézték ekkora kérdésnek sorsát bagatell dologként, szivárvány reményekre és saját fixa ideáikra építve, pedig jól látták, hogy nap-nap után, szemünk láttára omlik össze minden alkotás, minden vágyakozás.

3. *Miért történt* az egyházak részéről azon atrocitás, mikor jól tudták és ismerték tehetetlenségük összes momentumait, hogy a kivárandók végig kivárandó után, az utolsó lehetőségű percben állami tanítói állásukba visszament tanítókkal szemben mindenhol álláspontot foglaltak s az iskolapótló ideiglenes alkotások agyonfavorizálásával, a magyar nyelvű állami iskolákat, ahol csak tudták, elnéptelentették; az állami tanítókat lehetetlenebbnél lehetetlenebb és képtelenebbnél képtelenebb, választási kortesfogásokra emlékeztető, de még azokon is jóval túlmenő dehonasztalásokkal illették és mai napig illetik. A középiskolákba járó gyermekeiktől minden kedvezményt megvontak. A nép előtt, mint renegátokat mutatták és beszélnek mai napig, magokat pedig, mint a magyar ügyek egyetlen megmaradt tisztviselő faktorait, előtérbe helyezik.

Nem egy 30—40 évet, népének szeretetében, megbecsülésében és minden viszonylatok között ragaszkodásában eltöltött tanító áll ma előttünk, ajkain, velőikig ható keserű panasszal, hogy az egyházak vezetői, a helység lakosságával, a felekezeti iskola érdekében ki-

fejtett agitációjuk rendén, őtet megutáltatták; minden nagyotmondó, de alapjában félrevezető szólam felhasználásával a népet tőle elidagenitették, lelkileg agyongyötörték, hivatali helyzetében lehetlenné tették. Pedig akkor tett hivatali esküt, amikor a felekezeti tanítók és az egyházak püspökei és ment vissza állami tanítói állásába. S ha véletlenül ezen ügy körül valahol vita alá, egyetlen argumentumuk, hogy: *ez más*. Vagy, ha azt kérdi valaki, hogy az egyházi iskolák vezetői, nagy magyarságuk állandó hangoztatása dacára, miért fogadták el és vették fel a román állam pénztárából folyósított kongruájukat? erre is csak ez az egyetlen felelet: *ez is más*, mert ez az itt lakó népeink adóleiből való; mintha bizony az állami tanító fizetése valamely más, románabb pénztárból utaltatnék.

Jól tudják, jól ismerik, hogy a román állam, ahol a magyarság többségben él: ott ezen iskolák tannyelvét és adminisztrációját meghagyta magyarnak s csak ugyan azt követeli állam szempontjából is, amit a felekezeti iskoláktól: de azért rémeket festenek nyelvi tekintetben ezen iskolákra és azok tanítóira, elannyira, hogy a félrevezetett közönség sorra kérdesi: igaz, hogy a magyar tannyelvű állami iskolákban már románul foly a tanítás, mert ez esetben a magyar tannyelvű felekezeti iskolába adják gyermekeiket. És ezen szólamozások, korteskedések beszóltatnak minden megállásra és szólásra alkalmas helyeken; s a szegény állami tanító várja, hogy népesedjék be iskolája, mert, ha nem lesz tanítványa, a hivatali hatóság elköltözteti más faluba, ha pedig nem hajlandó menni, akkor küldi nyugdíjba, vagy fegyelmet indít ellene.

Ezen lelki megaláztatást, helyzetileg való tönkretelést azonban nem mindenik tanító bírja ideggel és néma, nagy türelemmel viselt hallgatással, mert némelyik, ezen tanügypolitikai manőver miatt a sirba, másik meg a bolondokházába jutott, a harmadik meg buskomorságba esett, a nagy többség pedig állandóan aggódo helyzetben és örökös izgalomban él.

4. *Miért történt*, ha már a magyar nyelvű áll. iskolák és azok tanítói ellen oly intenzív ellenactiot fejtettek ki, hogy az új és régi felekezeti iskolákat csak az ideterelt nagy tanítvány sereggel látják el s az iskolák elhelyezéséről, felszereléséről s a tanítók fizetési járandóságairól nem gondoskodtak és gondoskodnak, csak a remény és jövőben vetett erős bizodalom jelszavával akarják éltetni?

Számavették-e lelkiismeretbeli kérdésképen, hogy ezen nagy tömegű tanítóikar már három évet töltött fizetés nélkül, a legnagyobb szükségben, nélkülözésben, hogy már minden értékét, szerzett vagyonát felélte s tovább nem bírja az éhezést, családjának mindenben való nélkülözését, rongyoskodását, gyermekeinek tanítás nélkül való nevelkedését, S nincs számára egyetlen reménysugár, mely a megélhetést, tanítói fizetésének biztos eljövételét mutatná. Van ellenben saját gyermektábora mellett, nagy sereg tanítványa oktatói munkája végett; van rendtartás a kötelessége pontos teljesítésére; van esztendő végén vizsgai erőd-

mény klasszifikálás és ha kifárad a nehéz iga, táplálék nélküli hordozásában és feljajdul, fegyelmivel való fenyegetődés; s ha gyűlésekbe megy és nem lesz hallgató, vagy az előbeszabott rendszer dicsérője, van dorgatorium hazatérte után.

5. *Miért történt, hogy a végső lehetőség helytállott állami tanítókart, a magyar egyházak, dacára a magyar állammal, a tanítói állások szervezések, a kántori teendők ellátására vonatkozó pontozatok belsőszövével kötött szerződésnek, amely szerződéseket változatlanul átvette és fenntartotta az utód állam is és dacára, hogy az egyházak, ezen alapszerződések engedése és biztosítása folytán az állami tanítókkal a kántorság ellátására külön kötöttek szerződéseket: kántori állásaiktól minden áron megfosztani és helyeiket másokkal akarták és akarják ma is betölteni; elüldözve egyeseket minden fegyelmi, vagy tárgyalás nélkül, — ezen elhatározásnak egyszerű erőszakolásával, folytonos korteskedésekkel, — még állomáshelyeikről is, holott semmi mást nem mondhatnak az illető áll. tanítóra, illetőleg kántorra, csupán azt, hogy ő is esküt tett és állami alkalmazást vállalt.*

Hát ebben a nagy hazarészben, az összes tisztviselői elemek között, csak az állami tanítókar kell szenvedje, a változott viszonyok folytán, az üldözések s a kántori állásokból és lakásokból való kidobások keserű következményeit. Miért nem vették és veszik célpontul, mint szintén renegátokat, a többi esküt tett egyházi alkalmazottakat is, kezdve a püspökön? Vagy ez is más? mert felekezeti állásaikban maradtak. Hát a kántor, aki hivatása szerint még szóhoz sem juthat, mert az ő teendője a zsoltárok és dicsőreteknek kijelölt sorrend szerinti éneklése, nem felekezeti állásában maradt, mint kántor? Hiszen ezen állás, csak az előle való el nem menekülhetés érdekében lett az állami tanítói álláshoz kötve, de nem lényegi tartozéka annak. Hiába, a kézenfekvő igazság az: *így akarja az egyház* s előtte deferál a világi görbüldékenység is s a kántornak kihallgatás nélkül, elitöltiképen, mennie kell.

6. *Miért történt és történik, hogy ezen munkás és tevékenységében oly nagy értéket magában hordó tanítói hadsereg megtépászását s vele együtt a népoktatás összekuszálását engedi a magyar társadalom és a magyar sajtó?*

Az értelmi képesség fokán álló egyének kétségbeesetten nézik, a magyar népoktatásnak az elcsatolt területeken való aláhanyatlását, össze-vissza kavarást, melyből kiigazodni sehogy sem tudnak, csak érzik, hogy az állami iskolákba nem adhatják gyermekeiket, mert ez ellen szólnak a kortes beállítások s a magyar ellenes jelzőt a szülőkre is átszármaztatják, ha próbálni mernek; a felekezeti iskolába viszont nem szívesen adják, mert a felzereletlen és iskolának csak ideiglenes szükségképpen elfogadható, alkalmatlan, tulzsfolt tanterem helyiségekben és nagyon sok esetben csak kinevezett, de hiányosan, vagy sehogy sem képesített tanítók vezetése alatt, gyermekeik nem képesek tanulni, az ismeretszerzésekben haladni. Azért mégis, csak hogy nekik szépségi bántalmazásuk ne es-

sők, ide adják.

A kevesebb műveltségű, falusi elem meg örül a felekezeti iskolának azért, hogy a tulzsfuoltság és tanterem hiány miatt az iskolába be nem férő gyermeke akkor maradhat el az iskolából, amikor neki arra szükség van és nem szorgatja, törvény szerint ezért senki kérdőre nem vonja. Esztendő végére így is, úgy is megkapja gyermeke a felsőbb osztályba léphető bizonyítványát, még ha a beiratás után egész éven át nem is látta a tanítója. Ezek nem mesék, tényleges valóságok.

A tanítókar játékszer; a társadalom szólamoktól elvakított tömeg; a sajtó e tekintetben hallgató, inkább a kisebb jelentőségű per-patvar eseményeket, legtöbbször az állami tanítók rovására tárgyaló, vagy kiadó tényező, de a népoktatás helyes kialakításának, a tanítókar működhetésének és megélhetésének u. n. iskolapolitikáját sem fel nem veti, sem longum et latum, közvélemény és helyes álláspont kialakulása érdekében, nem tárgyalja.

Egyetlen értékes beindítást láttunk még ezideig: a „Keleti Ujság“ ez évi 198-ik számában megjelent: „Nemzet és Felekezet“ című vezércikket, amely világosan adja a magyar iskolák jövő elrendezésének problémáját, mondván, hogy: a magyar iskolákat az elcsatolt területeken nem veheti magához egyetlen szervezet-tényező sem, a népkisebbségi közösségen kívül. Egyedül az ő részére biztosítja ezt a békeszerződés jogilag. Csakhogy akié a jog, az a közösség még egyenként is messze áll a szervezottségtől s ha még a közösség elve egykor kimondatik is, a törvényhozási kiépítéstől még távolabb esik, mert e kérdésben ezideig még érdemlegesen szó sem esett.

De bármilyen messze is áll ezen jogi alap a megvalósulástól, a tanítókar java része egyenként és kisebb körönként már álláspontot foglalt az *iskolai autonomia* mellett és egyedül az *autonom iskolák* látja, mindent meghozó kiegyenlítődés tényezőjének, melynek révén kifogástalan elrendezést nyer a népoktatás és gondnélküli, biztos megélhetést a tanítókar.

Kétségtelen bizonyossággal megállapítható már most, hogyha ezen egészséges elvi álláspont, melynek egyedül van jogi alapja, egyszer beindítatik, a külön érdekszférában dolgozók részéről, elpusztító ellenzésre fog találni. Mindezek dacára, az autonom iskola kérdésére, a tanítókar, mint ideális megoldásra állandóan reflektál, ha az talán beláthatatlan időkgig csak idea marad is.

7. *Miért történt és történik, hogy a tanítókar, amely oly fontos munkás tényezője az emberiségnek, s közelebről az itt lakó népeknek, engedte és endedi magát sakkfigurák gyanánt ide-oda állíttatni, minden ígéretnek sikertelenségi végeig kivárásával.*

Miért engedte és engedi, hogy más hivatali, sőt sokszor semmi nekszusban nem levő tényezők, közéje éket üssenek, mikor a békeszerződés ratifikálásáig vállalt becsületbeli kötelezettségének a végére ért. Miért engedte és engedi, hogy az existenciák jövő sorsáért *felelősséget* egyáltalában nem vállaló tényezők fainak

állítsák, s ma is elfogadjon olyan választásokat, ahol az iskolafenntartó a tanító alapfizetéséhez csak évi 100 Leit ad, erre kötelezi magát, a többi járandóságokat pedig a problematikus főhatósági és államsegély kiegészítésekre építi. S ha ez nem lesz meg, marad a tanító a díjlevélben vállalt kötelezettségeivel, s a fenntartó fizetésképtelenségi mentegedőzéseivel.

8. *Miért történt és történik, hogy a jelentékeny számu tanítóikar, a legkisebb tömörülés és együvé tartozandósági érzetnek megnyilatkozása nélkül, összetett kezekkel és hallgató ajakkal türt és tür mindent önmaga feláldozása árán is és várt mindig várt, valóra válhatatlan remények után. Miért nem ébredt tudatára annak, hogy a szervezettség megdönthetetlen erő, s egyedül ebben tud vezérlő elveket kialakítani, és azoknak kiviteli módozatokat találni.*

Mindezen elősorolt *miértre* feleljen első sorban az elcsatolt területeken élő magyarnyelvű iskoláknál működő tanítók összesége azzal, hogy *egy tanítói táborba tömörül és felveszi saját sorsának, jövőjének intézését önmaga*, okulva, hogy amit részére mások intéznek, az el van intézve, azaz agyon van ütve.

A panaszok hangoztatva vannak, a jövő iskolatípus eszméje programmszerűen adva van: mindenki látja világosan a mai helyzetet, ismeri a célkitűzést, döntsön és *jelentkezzék egy összehívandó nagygyűlés tagjával.*

Ha csak egy szemernyi életösztön, saját existenciájához ragaszkodó akarat van, az ezen területen magyarul oktató tanítóikar összeségében, lehetetlen tovább tűrnie, hogy jól szituált urak, a kar egyik részét, minden szolgálatra való készsége dacára, atrocitásaikkal földönfutóvá tegyék; a másik részét pedig, a szája előtt állandóan mézes madzagot huzva, ország koldusává sorvasszák. Ne dobják oda a tanítóikart áldozatul képtelen ideáknak, kísérleti elveknek, hanem mentsék meg, az adott helyzetben megmentésre kínálkozókat és álljanak építő faktorok gyanánt, a kivihető egységes iskolatípus megvalósítása mellé, hogy mindenik itt élő magyar és utódai is, megmaradhassanak első sorban magyarnak, s mint ilyenek református, vagy katolikus egyháztagoknak.

A tanítóikar, a két évvel ezelőtt született és általa proponált iskolatípus életelhívására vár, addig pedig dolgozik osztatlan egységgel a népoktatás javára, önsorsának regrassálására, hogy most is mindenki élhessen ott, ahová a végzete ezidő szerint állította, ezért kell szervezkedjék, tömörüljön, mert jövőt számára csak ez hozhat; a feltett kérdésekre csak ezzel tud válaszolni érdemlegesen, jövőbe nézőleg, a saját a javára.

Gy. M.

Impresszióim Craiovában.

Irtta: Ujvári Mihály.

Hála azon hivatalos rendeletnek, amelyet a román közoktatási miniszterium közvetlenül a nagy iskolai szünidő megkezdése előtt a f. évben kiadott s amely alkalmat akart nekünk, más anyanyelvűeknek

nyújtani Nagyrománia hivatalos nyelvének elsajátítására és a *regátbeli* állapotok és intézmények megismerésére: *derecedő* fejjel ismét az iskolai padba kerültem tanulónak, még pedig egészen ici-pici *kezdő* tanulóknak. Hej pedig kerek 52 éve annak, hogy népiskolai első osztályú tanuló voltam s ime, a kifürkészhetetlen isteni gondviselés jóvoltából ismét azzá lettem. »Gyermek lettem újra!... Az idő hogy eljár!... Cserebogár, sárga cserebogár!«

Az ország 12 nagyobb városában akartak hat hetes nyelvtanfolyamot szervezni a csatolt területek tanítói részére, azonban az idő rövidsége miatt tényleg csak *Craiovában, Rimnicul-Vâlceában, Buzenban és Galaşban* volt tényleg ily tanfolyam.

En véletlenül *Craiovába* kerültem s így csak ezen tanfolyamról tudok egyet-mást *okulás céljából* elmondani.

Kezdők és haladók csoportjába voltunk mi magyarak beosztva. A kezdők nagy száma miatt 2 csoport alakult. A mi csoportunkat Smarand *Brădişteanu*, a „*Gazeta Şcolari*“ érdemes szerkesztője és *Brumbea* János bánáti tanító és egykori kedves tanítványom tanította. Harmincan voltunk reájuk bizva, férfiak és asszonyok, fiúk és leányok, fiatalok és öregek, de nem vének. Ember legyen a talpán, aki ilyen vegyes társaság tanítására vállalkozik! *Brădişteanu* és *Brumbea* urak pedig vállalkoztak s vállalt feladatuknak derekasan meg is feleltek. Igaz, hogy jó magunk is segítségükre voltunk nekik nehéz munkájukban, mert azzal az erős akarattal fogtunk neki az új nyelv tanulásának, hogy azzal a tanfolyam rövid ideje alatt, amennyire az csak lehetséges, minél alaposabban megismerkedjünk s azzal az érzéssel, hogy a változott idők következtében a román nyelv tudására nekünk szükségünk van. Ott pedig, ahol a tanító és a tanítvány ugyanazon cél felé *közös akarattal* törekszik, ahol *mindketten* a közös célt *közös munkával* igyekeznek elérni, ahol a tanuló *meg akarja tanulni* azt, aminek *szükségét érzi* s ahol a tanítónak *főtörekvése*, hogy a dolgozni, tanulni akaró tanítványát az okosan kitűzött cél felé *helyes módszerrel* vezesse: ott a kívánt eredmény nem maradhat el. Ugy érezzük mindnyájan, hogy e tanfolyam mireánk nézve nem volt eredménytelen!

1. A román nyelv tanítása, illetve tanulása, pláne magyar anyanyelvű embernek, éppen nem könnyű feladat. Mert tudni kell azt, hogy e két nyelv egymástól kiejtés és szerkezet tekintetében merőben különbözik. Erős akarat kell a tanuló, türelem és tanítási művészet a tanító részéről!

Más országokban, ahol arra szükség volt, egész irodalom fejlődött akörül, miképen kell felnőtteket más élőnyelv elsajátítására lehetőleg rövid idő alatt vezetni. Nagyrománia ebben a tekintetben új feladat elé került abban a pillanatban, amelyben *poliglott* állammá lett a régi *egynyelvű* helyett.

Nem olyan könnyű feladat ám egy idegen nyelv elsajátítása, amilyenek az a be nem avatottak előtt látszik! És itt kétfelé oszlanak a nézetek. Az egyik irányzat hívei azt tartják: beszélni és beszélgetni az el-

sajátítandó nyelven minél többet oly környezetben, ahol a tanuló anyanyelvét nem hallhatja és nem használhatja; nem szükséges, hogy a nyelvtanító a tanuló anyanyelvét ismerje, sőt a tanító személye el is maradhat. Ezzel a felfogással ellentétben a másik irányzat hangoztatja: ismerje meg a tanuló az elsajátítandó nyelv teljes mechanizmusát s azután keressen alkalmat ezen nyelv begyakorlására, ezen munkájánál azonban képzett nyelvtanítóra van szüksége.

Az első irányzatot támogatja ama tapasztalat, hogy a gyermek és az idegenbe került felnőtt is fenti módon sajátítja el az új nyelvet, ami a praktikusság szempontjának meg is felel. Csak hogy az igazi nyelvtudás a nyelv tudatos használatában csucsosodik ki. A népiskolában sem elégszünk meg az anyanyelv gyakorlati tudásával. A nyelvtan segítségével már a népiskolában is arra törekszünk, hogy a gyermek anyanyelvét tudatosan használja. Még inkább áll ez a tanító viszonylatában. Az utóbbi irányzat ellen pedig szól az a tapasztalat, hogy az új nyelv elméletét fogja a tanuló ismerni, de azt bármikor használni még sem tudja. Ha azonban alkalma nyílik a nyelv gyakorlására, mérföldlépésekkel halad előre s tudatosan fogja az elsajátított új nyelvet beszélni. (Folyt. köv.)

A háromszékiek üdvözlése és keserű panasza.

Üdvöz légy magyarnyelvű „Tanítók Lapja”! Üdvözöllek azzal a határtalan jóleső örömmel, mint amely mélységes fájdalommal nélkülöztünk Téged, közel immár 3 év óta.

Pedig nagy volt ami fájdalmunk, kibeszélhetetlen ami szenvedésünk.

Mint ha börtön lett volna ami életünk, mert Nélküled szájunkon lakat, kezünkön bilincs volt.

A nagy Tanító kicsiny tanítványai — az állami tanítók — a Mesterrel elsírtuk a »Jeruzsálem« pusztaulását: kik valamikor, — régen — a »Hozsánnában« gyönyörködöttünk, a tövis koszoru vérző sebeit éreztük testünkön, lelkünkön. Keserűbb volt az ilyen élet, mint amely megváltó lett volna a pihentető álom. De ami Mesterünk azért halt meg, hogy feltámadjon: jól esik nekünk is a szendergő álomból új életre kelni. Hiszünk hát és higgyünk a halál utáni új életben, mert a hallgatás börtönének vas-zárjait csörömpölve halljuk aláhullani a porba, ami sajtónk hajnalhasadásával s a megújodott új életben imádságos könyvtünk lesz a — „Tanítók Lapja.”

Ennek a könyvnek első lapjain gyász-keretben legyen megörökítve az a mély fájdalom, melyet eddig csak elsírtunk, de azt ki nem zokoghattuk; amit csak éreztünk, de ezt az érzést suttogva is alig mondhattuk: igen, igen... az a valami, amit mindenki megért, mert e földön mindenki volt gyermek, kit édes anyai emléke táplált, édes anyai szeretet nevelt nagygyá. E fájdalom előtt tisztelettel hajol meg a világ ezerféle Bálvány

előtt földig boruló lény — az ember, mert az ezerféle Bálvány sem pótolhat egyet: az édes anyát.

Ezt a nagy halottal sirassuk el a gyászkeretben. Sirassuk el, hisz vérzivatarokban gazdag ezer éves multja elvárja azt tőlünk.

És van-e földi hatalom e világon, mely e szent fájdalmat kigunyolná?! Nem lehet, mert e kegyelet-sértést az Égiek kérnék számon. És lehet-e ellenség, mely ne érezne együtt az „emberiárs” legmélyebb bánatában? Nem, nem! E fájdalomban minden érzés egyé olvad, minden emberi szív dobbanása egy hangot ad: a lelki kiengesztelődést.

Az Isten végéremehetetlen bölcsessége által halálra ítélt közös drága kincsünk koporsójánál levett kalappal, mi állami tanítók mindnyájan ott voltunk.

Sőt mi voltunk legközelebb e koporsónál, mert a benne szendergő halott minket szeretett legjobban, mint legédesebb gyermekeit. Igen, hisz az »Istent, Királyt, hazát« alig kimondani tudó ártatlanok szívébe mi oltottuk legelőször s legmélyebben az iránta tartozó kötelességet: a legfenségesebb szeretetet s a nagy halott végrendelete nem is állíthatott a hála osztozásában más örökösöket, mint minket. És mégis! Mégis:... a temetés után... hazaárulóknak nevezettünk!

Oh sors boszuld meg! de mégse, mert igen nagy lenne a büntetés s mi nem lennénk méltó örökösök a nagy mesternek.

Mi hivek voltunk s mégis »hazaárulást« prédikáltak ellenünk. Kitarítottunk, amíg kitarantanunk kellett, de ezen kitarításunkért senki sem büntethet minket sőt az új állam is az irással tarthat: »hű szolgá voltál többre bizlak ezután.«!

Hűségünknek két évi éh-halálra kárhoztatás volt a jutalma, pedig ez idő alatt is dolgoztunk, csak úgy mint más resort emberei, azzal a különbséggel, hogy ők pénzért, — mi ingyért, mert nekünk senki sem fizetett.

Az egyházak vezetői, felekezeti iskoláktól, állami iskolánkhoz történt visszatérésükért fizetés, megbecsülés helyett, a felekezeti iskolák érdekében, minden ható eszközzel dolgozva, üldözőbe vettek, ahol csak alkalom nyílt lekicsinyeltek; iskoláinkat különféle beállításokkal elnéptelenítették, s összes törekvésük a lehetetlenné tételünk. Minden találkozó alkalommal a helységek lakosságát a ténybeliségektől félrevezették, valóságos kortes hadjáratot indítottak. Sőt nemcsak, de a sajtóban is állandóan üzik kicsinyes politikájukat: jelentéktelen dolgokat, nagy fontosságú eseményeknek állítva be, az állami iskolák és állami tanítók ellen.

És csodálatos, míg más hivatalnokok eskütelével senki sem törődött, sőt a püspökök és felekezeti tanítók esküteléle felett is az egyházak vezetői könnyűszerrel napirendre tértek, mert azt, helyes felfogással, a változott viszonyok természetes következményének kell tekinteni: addig reánk állami tanítókra, a háboru nehéz éveit, s még a két évi koplaló munka után: a legkeserűbb inkvizicio várt és vár.

Miért?! Erre pozitív feleletet egyetlen felekezeti tényszerő sem tud adni, csak annyit, hogy: az más.

Ezzel semmi sincsen mondva, de minden indokolatlan lehetetlenség benne van.

Ezeket, mint szomorú, de napnál világosabb háromszékmegyei tényeket, le kellett szegezünk. *De kigunyolva, a földre vezetett nép itéletétől megcsufolva, lelkünkben sötét emlékekkel elkeseredve*, ellenségeinknek is megbocsátásra kész akarattal haladunk a magunk utján. Azon az uton, amit számunkra az *állami* tanítói név kijelölt, s amit a volt a magyar államtól hozunk örökségül, az új haza szolgálatába, s hármasszó alatt: *Isten, Király, Haza*. E három névnek szolgálatára tettünk fogadalmat s ezt becsületes igyekezettel meg is fogunk tartani.

A 4-ik kötelesség amit magunk vállalunk: *székely magyar fajunk ápolása*, annak időtlen-időkig leendő fenntartása.

Mi itt maradtunk, mert itt születünk és itt is fogunk dolgozni, azzal a tudattal, hogy pihenésünk is abban a koporsóban lesz legédesebb, melynek fáját ez a föld termette.

Erre esküszünk! s ezen négy célt fogja szolgálni utjára indított, régóta várt, kedves lapunk a *Tanítók Lapja* is.

(Czófalva.)

Bodah Pál, áll. tanító.

Üdvözlések.

Kedves Szerkesztő Ur!

Szívódl üdvözlöm Önt a „*Tanítók Lapja*“ utba-indítása alkalmával! Adja a Mindenható, hogy az új lap, melyet a *szükség* teremtett, mindnyájunk által ismert és helyeselt programját erőteljesen és eredményesen megvalósítsa!

Megtisztelő felhívásának szívesen teszek eleget s az ide szeretettel mellékelt »Impresszióim Craiovában« o. alkalomszerű kis tanulmányom bizonyítja, hogy készséggel lépek a *kis csecsemő* ápolói közé, mert annak *erősödését* szívem egész melegével óhajtom.

Bármely lapnak csak akkor van olvasó publikuma, ha élénk, változatos s ha nemcsak a szerkesztő agyának termékeit hozza, hanem akkor van jövője, ha azt maguk az olvasók írják a szerkesztő irányítása mellett. A „*Tanítók Lapja*“-nak bő íróigárdát kívánok! Érje meg azt, hogy »közölhető« cikkeiben soha se szűkölködjék!

Igaza van Szerkesztő Urunk, midőn írja, hogy »A tanítók fogjunk pennát és írjunk, mert aki írashoz fog, annak tanulnia kell szakadatlanul, aki pedig tanul, abból minden ponton értékes tanító lesz.« Én pedig hozzátesszem, ne a kilátásba helyezett honorárium buzdítson minket az írásra, hanem a tanítótság közös sorsának javítása, biztosítása és a szakirányú műveltség emelése, tökéletesítése.

Kartársak! Sokan vagyunk s így számottevő munkát végezhetünk!

Az idősebbek nyuljunk tapasztalataink bő tarisznyájába s hozzunk nyilvánosságra egy-egy *leszűrt*

elvet, igazságot, melynek hasznát mindnyájan láthatjuk. A fiatalok hozzá nyilvánosságra, ami reformálni akaró agyukat hevíti s ami — esetleg kellő tisztulási folyamat után — alkalmas lehet közös törekvéseinket előbbre vinni.

Előre a nemes cél érdekében!

Székelykeresztur, 1921 szept. hó 29-én.

Ujvári Mihály,

a paedagogia tanára és a gyakorlóiskola igazgatója
a székelykereszturi állami tanítóképzőnél.

*

Az elcsatolt területek mindenik vármegyéből a „*Tanítók Lapja*“ indítását üdvözlő és melegen köszöntő számtalan levél érkezett és jön nap-nap után a szerkesztőhöz. Ezen sorok mindenike nagy érték, mert a tanügyi lap hiányának nagy hátrányai tudatát és a lap alapítás szükségességének érzetét tükrözik vissza.

Köszönettel és igaz megbecsüléssel vesszük a kifejezett oly sok jó kívánatot, a lap megindítására vonatkozó helyeslést s ezekre együttesen itt adjuk tudtul mindanyikoknak, hogy nem kevesebb meleg érzéssel ragaszkodunk mindenik tanítótársunkhoz és a kultúra további munkáshoz, mint amely kitüntető bizalommal minket üdvözöltek.

Oivassák, terjesszék a „*Tanítók Lapja*“-t, hogy mielőbb megerősödjék s így a kifejezett kívánságoknak mindenben megfelelő tanügyi ujság legyen.

Egy már is teljesült: heti lappá tettük, azonképen indul utjára.

Válasz.*

„A fészek piszkoló madár“ c. cikkre.

A »*Kis-Küküllő*« c. lap ez évi szeptember hó 18-iki számában, a fenti cím alatt közölt vezércikkére, — későn értesülve annak megjelenéséről — röviden itt,** részletesebben a »*Tanítók Lapja*« jelen 1-ső számában a »Miért...« c. cikkben is válaszolok.

Aki elvei életetadó helytállóságáról, minden irányu tájékozottsággal, meg van győződve, s így legalább, szerinte való helyes álláspontja van: annak teljesen felesleges vezércikkének címét és tendenciáját a szemétdombról szedni, amugy is levágja ellenfelét igazságával.

Aki azonban elveinek argumentumait ilyen: a cimbeirt szavakkal kezdi, tisztában vagyunk, hogy nagyhangú kijelentéseit csak a látszat kedvéért röpi világga; s csak mások rovására játszik a veszélyes

* A »*Kis-Küküllő*« című, Dicsőszentmártonban megjelenő heti lap s ennek nyomán a „*Csiki Lapok*“ is, merész nekilendüléssel támadtak lapunk szerkesztőjének a »*Tanítók Lapja*« alapításáról való »*Felhívás*« kibocsátása után. Tendenciózus félremagyarázással azt igyekezik szerző bihozni, hogy az állami tanítóiskart a felekezeti iskolák ellen és azok letörésére akarja akcióba léptetni és ezáltal a magyar egységet megbontani. Erre vonatkozólag a nevezett lapban való leközlés végett küldöttem az itt is közölt válasz cikket. Szerk.

** t. i. a »*Kis-Küküllő*«-ben, ha kiadja.

tűzzel, amelylyel felgyújtja önmagát és mások csendes hajlókát is.

Állítása szerint, mi áll. tanítók támadjuk a felekezeti iskolákat, s megbontjuk a magyar egységet, holt nekük állami tanítóknak jó sorsunk van, a felekezeti iskolák szenvednek. Az ők egész életük a magyar nemzeti kultúra kivédésére van berendezve. (Igaz jobb szeretné mindenki, ha annak a kiépítésére, produktív munkára lennének beállítva).

Ha meggyőzi Ön cikkiró úr, ezen álpanaszkodás után a magyar nyelven tanító felekezeti és állami tanítóikart tényleges érvekkel, hogy Önök a magyar népoktatást érdemben szolgálni és megmenteni akarták és akarják: eltűröm, hivatkozott vezércikkének elől irt címét. De, mert Ön és elvi társai csak a szólamok mezején; szép csillogásu, de értéket nem képviselő üveggyöngyökkel felékesítetten; nagy körben kicsiny tartalommal, *felelőtlenségünk tetjcs tudatában*, a mások bőrére, existenciájának teljes tönkretételére, és a magyar népoktatásnak lezüllesztésére dolgoznak már több hónap óta: a »fészek piszkoló madár« jelzőt visszazármaztatom, szűk látókörű, a népoktatás és a tanítóikar helyzetének, ugyszintén a mi álláspontunknak még csak alapelveivel sem ismerős, cikk írójára. Minden összeviasszaságot elmond, logikátlan konkluziókkal ránk írja a felekezeti iskolák elleni támadás akcióját, a végezetül mégis kisüti, hogy nem baj, ha a magyar tannyelvű állami iskolának nincsenek is növendékei, fő az, hogy kapják a jó fizetést.

Teljesen a máról-holnapra álláspontot képviselő emberek egyedeinek mintája, akik magoknak mindent, másoknak semmit sem akarnak, s ezért két kézzel szórják környezetük szemébe, elvakításuk végett: a port.

Állítom és mindenha fenntartom, hogy Ön cikkiró úr és elvtársai: a magyar népoktatás megmentéseért egy számbavehető lépést nem tettek, egy figyelembe vehető álláspontot ki nem alakítottak, sőt még a kötelességeiket sem teljesítették e tekintetben; hanem a felszínen szaladgálva, kezeiket tördelték, minden elől elmenekültek, s a nagy viharzások alatt csontjaikban is összetört magyar tanítóikar roncsalmazának tetejére — bagolyoduikból előbujva — kiállottak, s mindenkire reákiáltottak, csak hogy tehetetlenségükről, az esetekre tereljék a felelősség figyelmét.

Ha már három, pozdorjává törő, nehéz esztendő alatt, egy szemernyi kezdeményezést nem tudtak a magyar népoktatás és tanítóikar javára tenni, csak állandóan szólamoskodtak: jobb, ha most sem irnak erről a kérdésről, hanem megelégesznek az ökölbeszortul kezek és vörösrre duzzadt arcok ezidő szerint még földalatti, tehát hallgató viharzásával.

A magyar tanítóikar minden értékét feláldozta; állását, jövőjét is az egység oltárára feltette: ellenértékül pedig egyik része helyzeti lehetetlenné tételét, másik csoportja pedig az éhanhalás koldus tarisznyáját nyerte, de csak az Önök, itt is kimutatott, balvégzetű működése miatt. S Önök az ezer sebből vérző tanítóikartól még ma is csak önfeláldozást, türelmet kívánnak, de nehéz életét szánámi, számukra megélhetést terem-

teni képtelenek. Így hát természetesen önmaga a tanítóikar kell saját sorsát — szervezkedése révén — kezébe vegye.

Legyen azonban nyugodt cikkiró úr, a tanítóikar nemcsak megélhetését fogja a lehetőség után kiküzdni, de azt az álláspontot is képviseli, amelyik a mai adott helyzetekben, jövőbenézőleg, a közösség számára a legjobb lesz.

Gyorkos Mihály,
székelyudvarhelyi áll. ig. tanító.

HIREK.

„Tanítók Lapja“ hotilap. Két hetenkénti megjelenéssel terveztük a *Tanítók Lapját*; azonban a beküldött előfizetések és számtalan üdvözlő levél kapcsán, minden felől azon kívánság nyilvánult meg, hogy okvetlenül hotilapképen jelentessük meg havi 10 Lei előfizetéssel. Oly eminens érdekei vannak a tanítóikarnak felszínen, hogy igazi elevenséggel és a várt eredményekkel csak akkor szolgálhatja az ujság azokat, ha minden héten megjelenik. Kártársaink — kétségkívül helyes felfogással tolmácsolt — javaslatát, érezve a levelek tömegéből és személyes intervenciók melegéből kisugárzó nagy jóakaratot és erős elhatározást: magunkévá tettük ezen megnyilvánult kívánságot és az ujságot már az első számtól hotilapképen jelentjük meg. Áldozatot hoztunk: mérhetetlen merész belépést tettünk a tanítói közérdek javára, úgy mai helyzetileg, mint anyagi tekintetben. Elképzelhető legnehezebb ma tanügyi ujságot szerkeszteni, mikor annyi gazdája van ennek a jobb sorsra érdemes oktatásügynek s mindnyájan tépásszák; mikor oly horribilis pénzbe kerül egyetlen ujságszám, hogy azt kísérletileg vállalni, a vagyoni tönkrejutás teljes bizonyosságával jár. Mindazonáltal vállaltuk és vállaljuk mindkét rendbeli nehézséget, azzal a feltelezett biztos reménységgel, hogy nem lesz egyetlen magyar tannyelvű állami iskolai tanító, aki az ujság támogatására szükséges előfizetés alól kivonja magát; tettük azzal a várakozással, hogy felekezeti tanítóitársaink is, anyagi helyzetük engedése szerint, de legalább is tantestületenként; az egy tanítós iskolák pedig kisebb körzetenként megrendeléseikkel és előfizetéseikkel támogatni fogják az ujság megélhetését, fennmaradását. Ne várjon senki felszólítást, nógatóst, gondoljon arra, hogy mindenik tanítónak elsőrendű érdekét szolgálja, s önként küldje be előfizetését, most legalább 40 leit ezen 1921-ik csonka évre, de az lenne a kívánatos, ha ezenkívül a jövő 1922 évre is legalább negyed, fél, vagy egész évre előfizethetne, akinek erre anyagi módja van, hogy ne kelljen töprengjünk az ujság pénzbeli ügyeinek mikénti rendezése felől. Mindenki világosan látja a helyzetet, az ujság sorsát tegye magáévá és küldje előfizetését azonnal, ha pedig most nem küldheti egy levelezőlapon írjon, hogy tudjuk kinek kell küldjünk a 2-ik és további számokat. Akik magokban bármily kis erőt éreznek tollal is szolgálják az ujság fennállását,

irjanak cikket, tárcát, híreket stb. és küldjék be a szerkesztőségbe, hogy mielőbb kialakuljon a *Tanítók Lapja* írói gárdája.

Második száma lapunknak pár napi késéssel fog kinyomtatni mert be kell várjuk a megrendelésre vonatkozó válaszokat, mivel ezen 2-ik számot most már csak a megrendelők részére nyomtatjuk ki. Első mutatvány számunkat megküldöttük az elcsatolt területeken működő magyar nyelvű áll. iskolák összes tanítóinak és a felekezeti iskoláknak. Felkérünk mindenkit, aki e lapot kézhezvette, hogy *postafordultával* nyilatkozzék a lap megrendelése, vagy nem járatása tárgyában. Ha *megrendeli* úgy — amint csak teheti — küldje az előfizetést vagy értesítést azonnal, ha uem, akkor már ezen mutatványszámot is küldje vissza a kiadóhivatalnak. Tehát mindkét esetben sürgős választ és megrendelés esetén pontos címet kérünk: név, állás, lakóhely, utolsó posta (e kettőt románul és magyarul) és a vármegye megnevezésével, mert csak a helyes címzés mellett történhetik a postai kézbesítés kifogástalanul.

Az áll. tanítók új fizetése. Illetékes helyről nyert információk szerint, az állami tanítók részére a *Regátban*, s valószínűleg ez lesz *Erdély* területén is életbeléptetve, a költségvetési törvény rendén az alábbi fizetési mérték állapított meg, ez évi november hó 1-ével kezdődő hatálylyal: *segédtanítók* (cursisták) részére havi: 400 L.; *ideiglenes* tanítók (kik még katonai szolgálatot nem tettek) havi: 600 L.; *végleges* tanítók havi: 700 L.; *végleges és helyben előléptetett* tanítók havi: 800 L.; és a *városi* tanítók részére havi: 1000 L. Ezen alapfizetéshez betöltött 5 évenkénti további szolgálat után 25% korpótlék jön. Lakbért egyelőre csak a városi tanítók kapnak az alábbi megállapítás szerint és pedig: *nőtlenek* vagy *hajadonok* fizetésük 10%-át, a *nősök* (férjesek) 15%-át és a gyermekes családosok 20%-át. Igazgatói díjak még nincsenek rendezve.

Beosold meg a munkást! Lelkemből fakadó érzéssel írom e sorokat, címül adva ezen irodalmi hirdásnak: *»Beosold meg a munkást«*. *Sárosy Károly* a *»Könnyvnyomda R.-t. Odorheiu—Székelyudvarhely«*, ezelőtt *Becsek D.* fia könyvnyomda művezetője egy novella kötetet *irt* és *adott* ki *»Erős akarattal«* címen. Ára 20 L. — A mű szerzője nem hivatásos író; azon munkásfajtákból való, akik a szellemi termékeket technikailag a nagy közönség kezébe juttatják: *nyomdász*. Nekem régi, kedves jó barátom. Sok írásom, amit a népiszkolai tanügy, a tanítótság és a nagy közönség szociális érdekei javára összeírtam, jobbára az ő kezén át kerültek közforgalomba, s a *»Tanítók Lapja«* kifogástalan technikai beosztása is az ő munkája. Ha talán kevés érték is volt az én munkáimban, ő mindig díszes megjelenéssel, az első nyomdákkal versenyző izléssel és kivitelben adta azokat kezembe, az érdeklődők, megrendelők kezébe, miáltal nagyban emelte azok értékét. De nemcsak velem szemben volt, műizlését érvényesítő jó barát, az utolsó kis, petit sorokból álló hírecskének is tudott és tud életet adni. S hogy

ezt teheti és teszi, következménye annak, hogy egészében ismeri és megbecsüli a munka értékét. Akinek ilyen motivumok az élete és működése rugói, az tovább is tud menni saját hivatásbeli munkájának tökéletesítésénél, mert erős akarata van. Mintha őt lát-nám *»Erős akarattal«* c. könyvében megjelenítve. Sokszor és nagyon sokat beszélgettünk a munka nagyszerű értékéről, az emberi komolyság megbecsülhetetlen közhasznáról: s ezeknek megszemélyesítőjéül, — mint igazi szociális érzékkel dolgozó munkás — mindig a tanítót állította előtérbe. Ha ez szó szerint nincs is kifejezve, de az apró novellák mind az erős jellemű, sokat és sokfelé dolgozó tanító életműködését, az élettel való küzdelmét és idealizmusát karakterizálják. Amellett, hogy irodalmi értéke van e könyvnek, nagyra-becsülöm azt, hogy elsőrendű pedagógiai mű, mindenki számára, de főképp a tanító részére. Ebben a munka és törekvés idealizmusát: a munkás glóriával való felemelését az olvasó igazán feltalálja. A tanító pedig ezek mellett az ő legfőbb kincsét: az *életre-nevelő paedagogiát* is tanulhatja belőle. Melegen ajánlom tanítótársaimnak beszerzésre és többszöri elolvasásra; tudom ennek révén sokban felismerik: a tanítói munka kiváló értékét s bemonás nélkül, lélekből és meggyőződésből velem együtt érzik e kijelentést: *»becsüld meg a munkást!«* Gy. M.

Tanítói nagygyűlés előkészítése. Fölvetjük egy, a *csatolt területeken* maganyelvű állami és felekezeti iskoláknál működő tanítók nagygyűlés előkészítésének és összehívásának eszméjét. Hogy *miként*, *hová* és *miért*, ezen kérdések tolnak elsősorban is előtérbe. Az *első kérdést* úgy dönthetjük el, hogy aki ennek a szükségét érzi, a harmadik kérdés okodatolása alapján: *jelentkezzék egy levelező lapon*: e lap szerkesztőjénél az összehívandó nagygyűlés tagjául. Tanterületek egy lapon is megirhatják a gyűlés tagjaiul jelentkezőket s megnevezhetik *esőlegesen* képviselőjüket, ha azon mindnyájan nem tudnának részt venni. Ugyanezt tehetik az egy tanító iskolánál működő kartársak is, általuk kialakítandó körzetenként csatlakozva, *minden névnek* pontos és olvasható címmel, a lakóhely és u. p. román neve mellett a magyar helység-névnek és a vármegyének megjelölésével. A gyűléstartási engedély megszerzése, a beérkező jelentkezések után, a kiküldendő szervező bizottság feladata lesz. *Hogy hol* tarthatnók meg ezen nagygyűlést, e felől mindenki gondolkozzék és elfogulatlanul, érdekek nélkül javasoljon egy erre, szerinte legalkalmasabb várost, a vasúti megközelíthetőség és legalább egy éjszakai elszállásolás szempontjait figyelembe véve. *Hogy miért* tartana az említett ösztanítótság egy országgrészi tanítói nagygyűlését, erre nézve sok tekintetben feleletet kapnak kartársaink a *Tanítók Lapja* mai számának egyes cikkeiben is, de ezeken kívül főképen a *programm készítés, szervezkedés, sérelmek feltárása* és azok *orvoslására* határozathozatal; az *együttműködés* kérdésének kifejtése; az *együttműködés*, kérdésének megvitatása s még számtalan, a kartársak által javaslatba hozandó ügy megbeszélése végett. Adjunk életjelt ma-

gunkról, mozduljunk meg önérdékünkben, egész népoktatásunk javára. Jelentkezzék mindenik tanító.

Tanítók sztrájkja. A gyergyószentmiklósi fel. tanítók fizetés hiánya miatt nem hajlandók a tanítást megkezdeni, nem pedig addig, míg fizetésbeli hátrálékaikat meg nem kapják. Nem jó eszközöz folyamoto, hiszen azokkal a tanulókkal és szülőkkel szemben akarnak kényszerítő megtorlást, akik egyáltalában nem okozói a tanítók fizetéstelenségének. Azokat a fő- és alhatóságokat kell erre kényszeríteni, akik minden alkalmas helyen örökösen csak szólamoznak, de az iskolák fenntartására szükséges anyagiokról nem gondoskodnak. Ezen ügygyel t. i. a tanítói sztrájk kérdésével különben bővebben fogunk foglalkozni. Addig is az egységes tömörülés legyen a követendő szempont.

Pályázati hirdetések céljára a *Tanítók Lapja* a legalkalmasabb. Ezt olvassák a tanítók legtöbben és ennek révén nyerhetnek állás nélküli, vagy állásukat, rájuk nézve előnyösebb tanítói állással felcserélni szándékozó kartársaink tájékozódást az üresedésben levő állásokról. Hívják fel e körülményre az iskolafenntartók figyelmét is. Gondunk van rá, hogy az állami tanítói üres állások pályázati hirdetéseit is megszerezzük és közöljük. A hirdetési díjak közölve vannak.

Tanterv és utasítás magyarra fordított szövegének közlését lapunk jövő számában megkezdjük és folytatólag kartársaink tájékoztatás végett, egész terjedelmében leadjuk.

TANÁCSADÓ.

Tanácsadó rovatunkat is megnyitjuk s tanügy-közgazgatási és más, a tanítókat közösben is érdeklő ügyekben információt szersünk és adunk. Aki tehát ilyen kérdésekben tájékozódást kíván, kérdéseit világos és félreértés kizárásával, röviden írja meg.

Tanítói nyugdíjazások egyelőre nem történnek, míg a közoktatási és pünzügyminiszter megegyezése, illetőleg a minisztertanács döntése alapján, meg nem állapítatnak a tanítói nyugdíjjelentések módosatai. Addig a tanítók kapják rendes járandóságait; ha képesek még szolgálatra; jelentkezzenek irásbelileg a *revisoratul*-ban nyugdíjazásuk bekövetkeztéig szolgálatra; ha pedig erre nem képesek, kérjenek a rendes előírás szerint szabadságot, hogy indokolatlan megszakítás ne következék be, szolgálati idejükben. Es ma az állami és felekezeti tanítók nyugdíjazási ügyének állása.

Szerkesztői üzenetekben

a lap szellemi és anyagi ügyeiről üzenünk, a közösséget is érdeklő esetekben. Aki levélben kíván választ, mellékeljen leveles 30 b. levél- és 10 b. segélybélyeget.

K. M. és Sz. M. Köszönöm' a „*Kis-Küküllő* és „*Csiki Lapok*“ megküldött lappéldányát. „*A fészek piszkoló madár*“ cikket, biztos értesülésünk szerint: a *Szászudányani ref. pap*, a „*Kis-Küküllő*“ fel. szerkesztője írta s a lapból vette át a „*Csiki Lapok*“. Nevezett lelkes ur, tudomásunk szerint, külföldi egyetemet is járt, nagy készségű ember. Kár, hogy értékes tudását *Szászudányamon*, egész héten át, a közt illetőleg, lábal lóbalásával és tendentiosus beállítások kidolgozásával tölti el. Milyen kitűnő tanító válhatnék belőle, ha nem volna: baj a dologgal, s nem lenne csak a *jövő reménysége* biztos tanítói fizetésképen kiállítás helyerve.

B. P. Cofalva. Leikes üdvözlő soraidat; mindkét cikketed ugyszintén 40 L. előfizetésedet is megkaptam. Mindeniket köszönöm. Az első cikket hozom, a második is jönni fog egyik közelebbi számunkban. A háromszékiek példátadó lelkesedéssel vették a lap fennállításának ügyét kezükbe. Igazuk van! Mélyen szántó érdeke fűződik ehhez az össztanítósnak. Azt hiszem, sőt bizony remélem, hogy az első szám kézhezvétele után, a többi vármegye magyar nyelvű tanítói is követni fogják őket.

Zs. P. Marcoludas. Köszönöm értékes leveledet. Elvi felfogásod, a mi programunk egész vonatkozásában s különösen abban, hogy: a *türelemmel járó megértés és tömörülés mentheti meg az existenciákat*.

V. M. Agyagfalva. Jóleső elégtétellel olvasom R. I. Pestujh. most küldött leveléből a következő kitételeket: „*Hivatalos és nem hivatalos felfogás* itt egyaránt ma azon az állásponton van, hogy helyesen cselekedtetek. Sőt azok cselekedtek helytelenül, akik ott hagyták a posztot,“ t. i. kitelepültek. Elvi álláspontunk további részleteiben is ki fog alakulni s akkor „*A fészek piszkoló madár*“ cikk szerzője és terjesztői kétségbeesetten állapítják meg önmagukról, hogy egyedül a lecepeülés politikájáig tudtak eljutni; elvi társaik pedig, hogy csupán a magyar nyelvű népoktatás rombadöntését, de semmi építő munkát nem tudnak felmutatni eredményül.

K. J. Csikzereda. A sors nehéz és nyomon kísérő üldözése kétségkívül nemcsak lehangoltságot és elkedvetlenedést, de fájó bánatokat is okoz. Ha ezeknek erős akarattal ollen nem állunk, el-sorvasztanak. A Te munkabíráso, koncepciód elég garancia arra, hogy erős akaratod érvényesüljön és minden vonatkozásban ismét a régi K. J. legyél s minden tanítói és velünk kapcsolatos ügyet, újból vezető tehetségeddel szolgáljad. Ezt ohajtjuk, kívánjuk és várjuk, régi munkatársaid. Nem lemondani, hanem hatványozott erővel dolgozni, kérünk, otthon a forumon és itt lapunkban egyaránt. Üdvözléssel vagyunk és várunk!

Könyvnyomda Részvénytársaság Odorhei—Székelyudvarhely,
Cenz.: C. T. Sírca.

Minden magyar nyelvű iskola tanítója asztalán
legyen látható: a

Tanítók Lapja

az elcsatolt területek egyetlen magyar tanügyi
ujjsága. — Megjelenik minden csütörtökön.

Tanító urak figyelmébe!

Előnyösen csak üzletemben
szerezhető be áll. el. és felekezeti iskolák tankönyveit, hivatalos kiadási román-magyar szövegű isk. nyomtatványokat, román. kath. és ref. valláskönyveket. — Románia, Európa, Udvarhely vármegye társképét.

Leszállított áron, viszont eladni kedvezmény-nyel tanító urak részére az összes iskolai cikkek:

100 drb. Rigler-féle írka	48—58 L.
110 » jó minőségű isk. kréta	20—25 »
100 » palavessző	20—34 »
1 » palatábla	6—8—7 »
1 » tol	20—40 »

Rendeléseket postán is megküldöm.

Teljes tisztelettel:

Z. SZÉKELY JÁNOS,

könyv és papirkereskedése Odorhei—Székelyudvarhely.
Udvarhely vármegye legnagyobb szaküzlete.

Alapítva 1864-ben.

Alapítva 1864-ben.

